

УДК 35.071:321.01

DOI: <https://doi.org/10.23939/dg2022.01.001>**Петровський Петро Михайлович**

*доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри публічного управління та публічної служби
Навчально-наукового інституту державного управління
Національного університету "Львівська політехніка"*

ORCID: 0000 0001 8521 2384

e-mail: petro.m.petrovsky@lpnu.ua

**ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД**

Розглянуто особливості сучасного стану боротьби України за свій суверенітет і територіальну цілісність проти війни з боку РФ та розкрито необхідність протиставлення атакам агресора як військову могутність, так і цінності і смисли демократії, що змістовно відтворюється в концепції національного розвитку. Визначено принципові положення концепції, важливість її наукового обґрунтування та схвалення широкими колами громадськості, а також її дієвий мотиваційний вплив на модернізацію суспільно-владних відносин. Акцентовано увагу на унікальності вітчизняної ситуації, що зумовлює дотримання творчого, інноваційного підходу, неможливості механічного запозичення чи дублювання чужих ідей і принципів, що, зокрема, стосується і відомої концепції лібертаріанського патерналізму.

Ключові слова: смислова війна, концепція, доктрина, концепція національного розвитку України, теоретико-методологічне обґрунтування, лібертаріанський патерналізм.

Постановка проблеми. Починаючи із 24.02.2022 р. весь світ живе в новій реалії – в умовах розгорнутої РФ повномасштабної війни проти України. Війни, що не має ніяких раціональних пояснень, окрім нічим не виправданих претензій на імперське панування та прагнення домінувати над суверенним українським народом. Мирні міста і села піддаються ракетним бомбардуванням, відбувається порушення всіх міжнародних норм ведення війни. Знищується соціальна інфраструктура, включно з лікарнями, освітніми та культурними закладами. Гинуть мирні мешканці українських населених пунктів, діти і люди похилого віку. Терористично-імперська політика дикунського Кремля нищить базові цінності миру, демократії та людяності. За таких умов прямою відповіддю на всі звірства має бути належна військова відповідь агресору, яку успішно дають ЗСУ.

Паралельно з цим необхідно фіксувати, що воєнна агресія з боку РФ супроводжується інформаційною та смисловою війною, яка, на думку її

авторів, може виправдати всі зlodіяння, бути їх ідеологічним прикриттям. Цей сегмент війни забезпечується функціонуванням відпрацьованого пропагандистського механізму, що враховує штатних ідеологів, ЗМІ, пронизує всі сфери російського суспільства та намагається впливати на українців. Інформаційна та смислова війни РФ проти України – це “м’яка сила” образів, знання, соціальних установок, переконання та цінностей, яка воює проти цивілізаційного вибору українського суспільства та намагається поширити примітивізм “русского мира”. Зрозуміло, що таким чином відбувається заперечення концептуального визначення розвитку суспільно-владних відносин України і реалізується прагнення тоталітарного підпорядкування. Саме тому смислове протистояння гібридній війні набуває особливо важливого значення як осмислення всіх переваг цивілізації над варварством. Сучасне демократичне суспільство розвивається на концептуально визначеній основі, що стверджується на рівні методологічних засад та реалізується за допомогою законодавчих норм, організаційних імперативів і принципів настанов діяльності публічних службовців. А відсутність концептуального визначення розвитку держави співмірно відсутності стратегії, домінуванні розрізнених тактичних кроків і, у підсумку, проявляється у частковій втраті суб’єктності. У цьому контексті існує проблема – необхідність визначення концептуальних засад модернізації України в післявоєнний період – що і як здійснювати з орієнтацією на подальшу перспективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблематики статті здійснено в напрямі розкриття законодавчих і нормативно-правових документів, внаслідок чого зазначено, що концептуальне визначення розвитку України загалом або завершувалося на рівні проєктів [1, 2], або стосувалося лише окремих галузей чи сфер діяльності загальнодержавного рівня [3]. Концептуальні та стратегічні перспективи українського майбутнього розкривали представники вітчизняної політики [4], філософії [5] та науки [6]. Спроби визначити концептуальні засади розвитку держави і суспільства представлені також в теорії публічного управління [7]. Проте необхідно констатувати, що проблема визначення концепції національного розвитку України не набула системного обґрунтування, залишається відкритою та актуальною.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз праць названих авторів дає підстави стверджувати, що проблематика формування та офіційного схвалення концепції національного розвитку України неодноразово піднімалася в науковій літературі, була предметом обговорення в політичному дискурсі. Проте необхідно

визнати, що вона не одержала належного теоретичного вирішення та не отримала інституційного завершення у відповідних документах. А в умовах війни проти агресії РФ з її смисловою складовою, проблема формування Концепції розвитку України в післявоєнний період набула особливої нагальності і вимагає свого визначення.

Відповідно, мета пропонованої статті визначається як обґрунтування необхідності формування та інституційного затвердження Концепції розвитку України у післявоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Реальна та гібридна агресія РФ проти України реалізується у формі інформаційної війни, глибинним рівнем якої, за визначенням Г. Почепцова, є смислова війна – війна “інтерпретацій та реінтерпретацій подій” [8, с. 100]. Специфічна ознака смислової війни полягає у формуванні скритих значень, що доповнюють чуттєво-образне сприйняття інформаційного повідомлення логічним рядом та кристалізуються у матриці загального ставлення до дійсності. Значення смислу – це внутрішній зміст мислення й діяльності конкретної людини, що виконує функцію переконання або імперативу її поведінки. За висловлюванням Ж. Бодріяра, “ми перебуваємо в світі, в якому дедалі більше інформації і дедалі менше смислу” [9, с. 117]. Тобто, досить часто інформація не продукує смисли, а розмиває їх і спотворює. Власне, справжнім об’єктом інформаційної війни є не просто знання про окремі події та соціально-політичні процеси, а значущі для суспільства смисли та цінності, що визначають напрями діяльності суб’єктів соціального розвитку. Відповідно, об’єктом смислової війни стають базові визначення перспектив українського розвитку, націєтворчі цінності та ідеали, зокрема концептуальне визначення майбутнього України.

Значення останнього важко переоцінити, оскільки розвиток сучасного демократичного суспільства здійснюється на концептуально визначеній основі, науковому обґрунтуванні інноваційних можливостей і врахуванні соціальних запитів на зміни. Така основа стверджується на рівні методологічних засад та реалізуються за допомогою законодавчих норм, організаційних імперативів і принципів настанов діяльності публічних службовців. Підтвердженням цьому можуть бути практична реалізація моделі бюрократії М. Вебера, запровадження нового публічного менеджменту (*new public management*), нового публічного врядування (*new governance*) тощо. Водночас в Україні впродовж тридцяти років незалежності триває процес визначення фундаментальних засад власного розвитку – теоретико-методологічних основ. Так, можна констатувати значні зусилля вітчизняних теоретиків ліквідувати цю про-

галину, розкрити перспективи і трансформаційні можливості в різних сферах суспільства – економіці, соціумі, політиці. Доречно також відзначити, що повномасштабна війна РФ проти України не ліквідувала, а загострила вирішення попередніх проблем розвитку суспільства і держави. Зокрема це стосується боротьби з високим рівнем корупції, досягнення належної економічної конкуренції, забезпечення екологічного та соціально розвитку, зниження темпів прогресуючої міграції, ліквідації дисбалансу у рівнях заробітної плати тощо.

Соціальна значущість концептуального визначення процесу розвитку суспільства зумовлена тим, що саме на цьому рівні органічно поєднуються відповіді на питання “що є?” і “що робити?”, або знання вихідних умов управління суспільством доповнюється усвідомленням суб'єктом своїх мотивів і цілей, а також реальних можливостей їх практичного здійснення. Концепція (від лат. *conceptio* – розуміння) – це система поглядів, задумів або спрямована на практику теорія. Тому концепція має багато спільного з теорією, зокрема вона так само є узагальненням певного масиву знань і прагне пояснити предмет дослідження шляхом встановлення закономірностей. Водночас, концепція відрізняється від теорії низкою рис, до яких необхідно зарахувати:

- якщо теорія ґрунтується на сукупності фактів і є їх узагальненням, то концепція, окрім теоретичного відтворення дійсності, має врахувати ставлення суб'єкта, його наміри тощо;
- оскільки концепція суб'єктно визначена і спрямована в майбутнє, її зміст є лише відносно достовірним, незавершеним або відкритим, оскільки враховує елементи можливого та бажаного;
- на основі одного теоретичного пояснення даності може виникати декілька концепцій, що відтворюють різне ставлення суб'єкта – від інноваційного розвитку до деструктивного його заперечення.

Особливістю концепції державного управління та розвитку всієї публічної сфери повинно бути її інституційне схвалення та легітимізація громадськістю. Вона має враховувати характеристики викликів, цілей, ресурсів реалізації, суб'єктів виконання, критерії визначення досягнень тощо. Конкретними інституційно схваленими варіантами концепції є доктрина (систематизовані положення, що відрізняється строгою кодифікацією та регламентацією), стратегія (визначення цілей і перспектив їх досягнення) та юридичні закони (раціональні норми впорядкування суспільних відносин) і деякі інші.

Інституційно прийнята концепція розвитку держави виконує важливу функцію консолідації суспільства, розкриває та спрямовує моти-

ваційні ресурси управління в спільне русло. Зрозуміла на особистому рівні концепція долучає представників громадськості до соціально-необхідної справи та узгоджує її з мотивами самореалізації.

Саме тому одним із напрямів смислової війни РФ проти України є “розмивання” концептуального визначення майбутнього українського суспільства і держави. Окупанти нищать сферу демократичного розвитку України, досягнення суспільства у ствердженні цінностей прав людини, свободи й гідності кожної особи. Окрім бойової машини Кремля, на це тратяться величезні кошти, працює армія пропагандистів-медійників для поширення брехні, хибних імперських наративів тощо. Теоретико-методологічною основою смислової війни є так звана неоконсервативна доктрина Кремля (авторства В. Герасимова [10] та С. Караганова [11]), що відтворює тоталітарно-імперську сутність Росії та зводиться до таких основних імперативів:

- декларація ідеї прогресивності російської держави та вищості росіян щодо інших народів і захист консервативних цінностей Росії – православ'я, державності, патріархальності тощо;

- критика Заходу за демократичні цінності, “втрату моральних орієнтирів” і звинувачення за холодну війну й санкції проти Росії;

- прославлення СРСР та його досягнень, героїзація комуністів, зокрема Сталіна, а також заперечення відповідальності КПРС за масові історичні злочини (голодомор-геноцид);

- заперечення відповідальності РФ за акти міжнародної агресії та підтримка радикальних правих і лівих сил Заходу як нібито прогресивних.

Щодо України вказаний набір ідеологем доповнюється такими, як приписування мілітаристських планів, дегуманізація держави та українців, фальсифікація спільного історичного минулого тощо. Такі псевдо ідеї зумовлюють практику російського нацизму і геноциду українського народу.

У відповідь на це, всупереч очікуванням загарбників, українська спільнота демонструє безпрецедентну консолідацію своїх зусиль на досягнення перемоги над ворогом. Фактично ми є свідками ствердження політичної нації у всіх її сутнісних проявах, зокрема в демонстрації розширення сфери публічності шляхом участі громадськості у волонтерському русі. Завдяки цьому відбувається процес активізації громадянської позиції, ствердження нових горизонтів свободи і гідності українців.

Особливістю сучасного стану українського політикуму є також звернення до перспектив подальшого післявоєнного розвитку, оскільки

безсумнівна віра в перемогу зумовлює актуальність переосмислення наших концептуальних засад, передбачення необхідних змін суспільно-владних відносин. Злободенність цього підтверджується також:

- формуванням нових українських реалій політичного, економічного та соціального плану;
- розширенням та прискоренням перспектив євроінтеграційного розвитку України;
- зміною геополітичних умов, зокрема необхідністю формування модернізованої системи колективної безпеки.

Щодо кожного із наведених пунктів можна формулювати низку важливих обґрунтувань, але потрібно зосередитися на визначеному ракурсі розгляду – проблемі концептуального визначення євроінтеграційного процесу України в частині співвіднесення влади й суспільства, ролі уряду у встановленні меж економічних, політичних і особистісних свобод громадян.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує концепція лібертаріанського патерналізму, що розроблена в економічній сфері Р. Талером і К. Санстейном (Нобелівська премія в економіці за 2017 р.) та претендує набути загально-соціального, включно із публічно-управлінським, значення [12]. Зміст вказаної концепції можна звести до таких положень:

- вихідним пунктом розгляду є поведінка працівників у рамках мікроекономіки, коли система вимог однозначно задається ззовні (підприємством, роботодавцем тощо);
- поведінка індивідів описується теорією біхевіоризму як відтворення зовнішніх умов в обмежено раціональній (а часто суто емоційній) формі;
- лібертаріанство при цьому проявляється у змозі працівників стверджувати елемент свободи у визначених рамках, а патерналізм – у формуванні керівниками раціональних умов поведінки працівників (як батьківська турбота про них).

Фактично лібертаріанський патерналізм у раціональній формі відроджує концепцію, що значна частина сучасних громадян в силу своєї емоціональності не повністю послуговується раціональністю і тому потребує батьківської опіки з боку держави. У політичному контексті тут явно простежується суперечність – громадяни мають достатні раціональні здібності щоб обирати достойних можновладців, але водночас не можуть раціонально організувати власне життя. Попри подібні й інші суперечності вказаної концепції, її починають активно використовувати в дослідженні соціуму і практики публічного управління як методологію суспільних відносин [13].

Важливо зауважити, що такі положення лібертаріанського патерналізму слабо узгоджуються із класичною лібертаріанською філософією, яка ґрунтується на забороні застосування примусу та визнанні цінності свободи. Своєю чергою, упродовж усієї історії патерналізм використовувався як необхідні форми виправдання надмірного втручання держави в особисту автономію та свободу. Лише з появою ліберальних політичних настроїв у XVII ст. патерналізм почав викликати сумніви та став предметом критики. Класичним критиком патерналізму був І. Кант, який вважав, що патерналізм несумісний з автономією практичного розуму, який є самоцінним і завдячуючи якому особистість має право на реалізацію власного уявлення про благо і свободу.

Необхідно зауважити, що патерналізм властивий тоталітарним режимам, органічною рисою яких є прагнення абсолютного контролю над суспільством і особою. Так, у СРСР, попри офіційне невизнання патерналізму, під державною опікою та контролем знаходилися всі сторони соціальних відносин, вівся нагляд навіть за лояльністю мислення громадян. Ця практика отримала підсилення в сучасній РФ і набула нових, технологічно модернізованих форм. Сучасні російські політологи стверджують, що “важливою рисою політичної культури є патерналізм” [14]. Сучасний російський патерналізм класифікується за такими критеріями:

- тип влади – монархія (домінування ієрархічних владних відносин);
- пріоритетна цінність – держава, стабільність;
- статус особи в державі – підданий (як законодавче обмеження базових прав і свобод громадян);
- домінуючі у суспільстві морально-психологічні відносини – недовіра, страх, цинізм;
- роль знання у соціальному розвитку – мінімальна, повне заперечення значення критичного мислення;
- підтримка емоційного стану консолідації (поглинаючої єдності) шляхом продукування образу ворога;
- соціальна роль ЗМІ – засіб інформаційної війни або пропаганда імперських зазіхань;
- методи впливу на особу – зараження, нейролінгвістичне програмування, навіювання (сугестія), маніпулювання тощо.

Таким чином, російський патерналізм є теоретичним підґрунтям впровадження імперських наративів Кремля, тоталітарної ідеології із всіма її агресивними смислами – аж до виправдання війни проти України.

На основі зазначеного можна зробити певні висновки. По-перше, лібертаріанський патерналізм є досить неоднозначною концепцією влаштування державно-суспільних відносин, що складно узгоджується із перспективами розвитку українського суспільства. По-друге, змістовно він значно ближчий до тоталітаризму РФ, аніж до перспектив економічного, політичного та соціального розвитку України. По-третє, теоретичною базою лібертаріанського патерналізму є біхевіоризм, що теж викликає критичне ставлення в силу його близькості до радянської психології. По-четверте (і ключове) розвиток громадянського суспільства в Україні демонструє залучення широких кіл до активного суспільного життя, активну життєву позицію громадян і їх прагнення самостійно й вільно визначати власну долю і стверджувати вищі зразки свободи і гідності.

Тому лібертаріанський патерналізм як одна із існуючих в смисловому полі сучасності концепція потребує уважного й критичного ставлення з боку українських науковців, а також міждисциплінарного дискурсу щодо можливостей її застосування в Україні.

Таким чином, процес визначення концепції національного розвитку України є складним і багатограним процесом, повинен бути предметом обговорення науковців, інтелектуалів і представників громадськості. Попередньо складно формулювати принципові положення майбутньої концепції, але, думається, можна окреслити основні проблемні пункти, які необхідно буде враховувати. По-перше, в умовах війни і після-воєнного відновлення буде зберігатися орієнтація на необхідність посилення держави, зокрема:

- наявність мілітаристської, агресивно налаштованої, державної машини РФ і необхідність для України здійснення ефективної оборонної функції;
- зростання соціальної цінності охорони правопорядку в після-воєнний період і відповідне підсилення ролі силових структур;
- необхідність державної монополії на управління відбудовою зруйнованого війною господарства;
- важливість централізованої функції забезпечення соціальних гарантій різним групам населення;
- забезпечення пріоритетного розвитку освіти, науки та культури тощо.

По-друге, не можна не враховувати досягнення демократичних процесів, розвиток громадянського суспільства і сучасних інноваційних змін, а саме:

- якісно новий рівень усвідомлення ідентичності громадян і їх практична консолідація на засадах україноцентризму та патріотизму;
- кристалізацію політичної нації у ствердженні цивілізаційних цінностей демократії на противагу російському тоталітаризму;
- становлення і розвиток демократичних форм організації місцевого самоврядування в довоєнний період і під час війни;
- масштабне розширення громадських ініціатив, волонтерського руху, мистецьких проєктів тощо;
- значне підсилення соціальної мережі горизонтальних комунікацій, яка не підвладна “силі примусу” [15, с. 327];
- об’єднання наукової спільноти у відстоюванні достовірного висвітлення подій і питань війни та в протистоянні російській пропаганді.

Тому одним із ключових моментів формування концепції національного розвитку України має бути органічне поєднання тенденції до посилення ролі державного управління суспільством і збереження та розвитку демократичних завоювань, цивілізаційних цінностей, прав і свобод людини.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Необхідно констатувати, що в сучасних умовах загарбницької війни РФ проти України перед Українською державою та суспільством нагальною стає проблема визначення демократичних ресурсів успішного протистояння ворожій агресії, забезпечення сталого розвитку українського суспільства та теоретико-методологічного обґрунтування стратегії й тактики перемоги. Тому для теорії публічного управління вельми актуальним є завдання – сформулювати відповідне до ситуації концептуальне розуміння складних трансформаційних процесів сьогодення, сприяти інституційному затвердженню Концепції розвитку України та продукувати глибинні смисли модернізації українського суспільства. Запорукою дієвості такого основоположного визначення має бути дотримання принципів достовірного відтворення реальних процесів, беззастережне дотримання суверенітету і територіальної цілісності України та забезпечення прав і свобод людини. Безпрецедентна унікальність вітчизняної ситуації зумовлює необхідність формування відповідного, теоретично обґрунтованого концепту, позбавленого механічного запозичення чи

дублювання чужих ідей і принципів. Це, зокрема, стосується спроб некритичної адаптації до українських реалій концепції лібертаріанського патерналізму.

Список використаної літератури

1. Концепція гуманітарного розвитку України : проект. К. : ДП “Друкарня Державного управління справами”, 2008. 35 с.
2. Проект Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 р. URL : [///D:/Users/User/Downloads/_koncept_%20\(3\).pdf](///D:/Users/User/Downloads/_koncept_%20(3).pdf).
3. Концепція розвитку цифрових компетентностей, схвалена RVE № 167-р від 03.03.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80>.
4. Горбулін В. П. Хроніка передбачень: 2006–2017. Харків : Фоліо, 2017. 255 с.
5. Попович М. В. Філософія свободи = Философия свободы. Харків : Фоліо, 2018. 524 с.
6. Гальчинський А. Лібералізм : уроки для України : наук.-попул. есе. К. : Либідь, 2011. 288 с.
7. Петровський П. М. Концепція гуманітарного розвитку України: теоретико-методологічні аспекти осмислення // Збірник наукових праць НАДУ. 2008. Вип. 2. С. 50–55.
8. Почепцов Г. Смили і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. К. : Вид дім “Києво-Могилянська академія”, 2016. 316 с.
9. Бодрір Ж. Симулякри і симуляції / пер. з фр. В. Ховхун. К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. 230 с.
10. Герасимов В. Ценность науки в предвидении. Новые вызовы требуют переосмысления форм и способов ведения боевых действий. URL : <https://www.vpk-news.ru/articles/14632>.
11. Караганов С. Россия будет сердцем большой Евразии. URL : <https://albert-lex.livejournal.com/147957.html>.
12. Taler R. Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth and Happiness. Yale : New Heaven ; London : Yale University Press. 2008.
13. Безруков С. Соціально-філософські підходи до розуміння феномену “лібертаріанський патерналізм” // Філософські обрії. 2020. № 44. URL : <http://fil.nlu.edu.ua/index.php/2075-1443/article/view/220523>.
14. Лях Н. А. Патернализм в России. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/paternalizm-v-rossii>.
15. Боуз Д. Либертарианство: история, принципы, политика. Челябинск : Социум, Cato Institute, 2004. 392 с.

Petrovskyy Petro Mykhailovych

*Doctor of Public Administration, Professor,
Head of the Department of Public Administration and Public Service
of the Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000 0001 8521 2384
e-mail: petro.m.petrovsky@lpnu.ua*

THE PROBLEM OF DEFINING THE CONCEPT OF NATIONAL DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE POST-WAR PERIOD

Problem setting. Starting from February 24, 2022, the whole world lives in a new reality – in the conditions of a full-scale war against Ukraine deployed by the Russian Federation. Russia’s military aggression carries through the information and semantic war, which, according to its authors, can justify all atrocities and be their ideological cover. There is a denial of the conceptual definition of the democratic development of social and power relations in Ukraine and their subordination to totalitarianism. That is why the semantic opposition to hybrid warfare is of particular significance as a reflection of all the advantages of civilization over barbarism. In particular, it concerns the determination of the concept of development of Ukrainian society as a theoretical and methodological basis for the formation of legislative norms, organizational imperatives, principled instructions for public servants’ activities, civic world-view focuses.

In this context, the author sets a task – to outline the problem of the need to substantiate the conceptual framework for the modernization of Ukraine in the post-war period.

Paper main body The paper emphasizes that the development of a modern democratic society carries on a conceptually defined framework, scientific substantiation of innovative opportunities, and consideration of social requests for changes. At the same time, it states that the concept of national development of Ukraine has not found a proper theoretical solution and has not received institutional completion in the relevant documents. And in the conditions of the war against the aggression of the Russian Federation with its semantic component, the problem of forming such a concept of development in the post-war period has acquired a specific urgency and requires its determination.

By comparing a concept with a theory and doctrine, the concept defines as a holistic answer to the questions “what is?” and “what to do?”; as an awareness of the subject of his motives and goals, as well as real possibilities of their practical implementation.

The paper outlines the main challenges of the Ukrainian present, which necessitate the achievement of democratic processes, that is, the development of civil society, its initiative, and involvement in innovative changes. In parallel, it shows the significance of tendencies towards strengthening the state.

In this context, the author carries out an analysis of the concept of libertarian paternalism, which, being formed in the economic sphere, may acquire a general social, as well as public managerial meaning. The reasoned conclusion is that this concept requires a critical rethinking by Ukrainian scientists, as well as interdisciplinary discourse on the possibilities of its application in Ukraine.

Conclusions and suggestions concern the need for further theoretical substantiation and institutional approval of the Concept of Development of Ukraine as a methodological

basis for the modernization of Ukrainian society. The unprecedented uniqueness of the domestic situation necessitates its interdisciplinary scientific consideration without mechanical borrowing or duplication of other people's concepts and ideas.

Key words: semantic war, concept, doctrine, Concept of National Development of Ukraine, theoretical and methodological substantiation, libertarian paternalism.

References

1. Kontsepsiia humanitarnoho rozvytku Ukrainy : proiekt. (2008). Kyiv : DP "Drukarnia Derzhavnoho upravlinnia spravamy". 35 p. [in Ukrainian].
2. Proiekt Kontsepsii humanitarnoho rozvytku Ukrainy na period do 2020 r. URL : [file:///D:/Users/User/Downloads/_koncept_%20\(3\).pdf](file:///D:/Users/User/Downloads/_koncept_%20(3).pdf) [in Ukrainian].
3. Kontsepsiia rozvytku tsyfrovyykh kompetentnosti: rozporiadzennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 167-r vid 03.03.2021 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80> [in Ukrainian].
4. Horbulin, V. P. (2017). Khronika peredbachen: 2006 – 2017. Kharkiv : Folio. 255 p. [in Ukrainian].
5. Popovych, M. V. (2018). Filosofiia svobody = Filosofiya svobodi. Kharkiv : Folio. 524 p. [in Ukrainian].
6. Halchynskiy, A. (2011). Liberalizm : uroky dlia Ukrainy : nauk.-popul. ese. Kyiv : Lubid. 288 p. [in Ukrainian].
7. Petrovskiy, P. M. (2008). Kontsepsiia humanitarnoho rozvytku Ukrainy: teoretyko-metodolohichni aspekty osmyslennia. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, Issye 2, pp. 50–55 [in Ukrainian].
8. Pocheptsov, H. (2016). Smysly i viiny: Ukraina i Rosiia v informatsiinii i smyslovii viinakh. Kyiv : Vyd Dim "Kyievo-Mohylianska akademiia. 316 p. [in Ukrainian].
9. Bodrir, Zh. (2004). Symuliakry i symuliatsii. Trans. from French. V. Khovkhun. Kyiv : Vydavnytstvo Solomii Pavlychko "Osnovy". 230 p. [in Ukrainian].
10. Gerasimov, V. Tsennost nauki v predvidenii. Novie vizovi triebuyut pereosmisleniya form i sposobov vedeniya boievikh deistvii. URL : <https://www.vpk-news.ru/articles/14632> [in Russian].
11. Karaganov, S. Rossiya budet serdtsem bolshoi Yevrazii. URL : <https://albert-lex.livejournal.com/147957.html> [in Russian].
12. Taler, R. (2008). Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth and Happiness. Yale : New Heaven ; London : Yale University Press.
13. Bezrukov, S. (2020). Sotsialno-filosofski pidkhody do rozuminnia fenomenu "libertarianskyi paternalizm". Filosofski obrii, N 44. URL : <http://fil.nlu.edu.ua/index.php/2075-1443/article/view/220523> [in Ukrainian].
14. Lyakh, N. A. Paternalizm v Rossii. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/paternalizm-v-rossii> [in Russian].
15. Bouz, D. (2004). Libertarianstvo: istoriya, printsipi, politika. Chelyabinsk : Sotsium, Cato Institute. 392 p. [in Russian].